

BAHÂEDDİN NAKŞBEND

(ö. 791/1389)

021 223

PROF. DR.
NECDET TOSUN*

01 Haziran 2022

MADDE YAYIMLANDIKTA
SONRA GELEN DOKÜMAN.

* Marmara Üniversitesi, ntosun@marmara.edu.tr

Hoca Bahâeddin Nakşbend, yedi asır önce Orta Asya'da, bugün Özbekistan sınırları içinde bulunan Buhara şehrinin Kasr-ı Hinduvân köyünde dünyaya geldi. Bu köy sonraları Kasr-ı Arifân (Arifler Köşkü) adını almıştır. Hoca Bahâeddin, hicrî 718 senesinin Muharrem ayında (Mart 1318) doğmuş, 791 (1389) senesinde vefat etmiştir. Asıl adı Bahâeddin Muhammed b. Muhammed el-Buhârî'dir. Nakşbendiyye tarikatının kurucu piri olarak kabul edilmektedir.

Rivayete göre Hoca Bahâeddin Nakşbend gençliğinde babasıyla birlikte nakışçılık yaptığı dönemde bir rüya gördü. Bu rüyada eski Yesevî şeyhlerinden Hakim Ata (ya da Seyyid Ata) kendisini bir Türk (Yesevî) şeyhine havale etmişti. Hoca Bahâeddin uyanınca rüyada gördüğü şeyhin simasını zihninde muhafaza etti ve rüyayı babaannesine anlattı. O da Bahâeddin'e: "Oğul! Sana Türk şeyhlerinden bir nasip ulaşacak" dedi. Hoca Bahâeddin bir gün Buhara çarşısında iken rüyada gördüğü bu zatla karşılaştı. Adı Halil (Derviş Halil, Halil Ata) idi. Ancak orada sohbet etme imkânı olmadı. Hoca Bahâeddin onu evine kadar takip etti, sonra kendi evine döndü. Akşam bir haberci gelip: "Derviş Halil (bir rivayette Şehzade Halil) seni çağırıyor" dedi. Çok sevinen Bahâeddin yanına bazı hediyeler alıp Derviş Halil'in evine gitti ve sohbetine katıldı. O sohbette gördüğü rüyayı anlatmak istedi. Ancak Derviş Halil, Çağatay Türkçesiyle "Ol kim seniñ köngüliñdedür bizge ayândur, aytmak ni hæcet" (senin gönlünde olan şey bizce malumdur, söylemeye ne gerek var!), dedi. Bunun üzerine Hoca Bahâeddin'in ona bağlılığı ve muhabbeti daha da arttı. Sohbetlerine devam etmeye başladı.

Bir süre sonra Derviş Halil'e Mâverâünnehr padişahlığı verildi ve Sultan Halil (Gazan Han Halil) diye anılmaya başlandı. Hoca Bahâeddin padişahlık döneminde de onun yanından ayrılmadı ve hizmetinde bulundu. Bazı kaynaklarda Hoca Bahâeddin'in Sultan Halil'e saltanatı boyunca altı sene hizmet ettiği kayıtlıdır. Bazılarında ise 12 sene onun yanında bulunduğu nakledilmektedir. Altı sene padişahlıktan önce, altı sene de padişahlığı döneminde onun hizmet ve sohbetinde bulunmuştur diye yazan eserler de vardır. Bir süre sonra Sultan Halil'in bir düşmanı ortaya çıkıp onu savaşta yendi ve saltanatına son verdi. Bu hâdise üzerine gönüllü dünyevî işlerden uzaklaşan Hoca Bahâeddin, Buhara'nın Rîvertün köyüne döndü ve orada bir süre münzevî bir şekilde ikamet etti. Bahâeddin Nakşbend'in bu sūfî padişah ile toplam on iki sene birlikte bulunduğu kabul ederse, takriben hicrî 735-747 (milâdî 1335-1347) tarihlerini

56-73

Cumhuriyetin 100. Yılında 100 Türk Büyüğü : Din ve Tasavvuf,
haz. Vahit Türk, c. III, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2022.
İSAM DN. 294750.